

ПОПЕРЕДИТИ СВІТ ПРО НЕБЕЗПЕКУ РАШИЗМУ

Творення новітньої історії України вимагає розширення міждисциплінарних підходів до досліджень її модерних напрямків та їх безпеки. У цьому контексті розглядаються соціогуманістичні основи формування сучасних складових Української Національної Ідеї (УНІ) в різних аспектах національної безпеки: мовно-інформаційної, соціально-економічної, ідеологічно-виховної, геополітичної, воєнної тощо. Рівно ж – з соціогуманістичних позицій УНІ пропонується як прикладний ідеологічний інструментарій підвищення суспільної свідомості та консолідації нації в духовно-світоглядному, інтеграційно-безпековому та цивілізаційно-світовому вимірах.

Ключові слова: рашизм, дерадянїзація людини та інформаційного простору, українська національна ідея, соціогуманістична парадигма розвитку, деїмперіалїзація Росії.

Vovkanycz S.

TO WARN THE WORLD ABOUT THE DANGERS OF RASHIZM

Of the newest history of Ukraine requires the expansion of interdisciplinary approaches to the study of its modern trends and their security. In this context, are considered sociogumanist the basics of modern components of the Ukrainian national idea (UNI) in various aspects of national security: language information, socio-economic, ideologically-upbringing, geopolitical, military, etc. Exactly the same – with sociogumanist positions of the UNI serves as applied to ideological instruments increase public consciousness and consolidating the nation's.

Keywords: rashizm, «deradianizacia» human and informational space, Ukrainian national idea, the sociogumanist paradigm of development, «deimperializacia» Russia.

Вступ. Наприкінці 2014 року в Львівській міській раді відбувся круглий стіл «Ідеологічні засади національної безпеки в умовах російської агресії». У його роботі взяли участь вчені підрозділів НАН України, викладачі ВНЗ, державні службовці, політики, працівники силових структур, засобів масової інформації, представники церков, а також громадські організації (товариства), в т.ч. російсько-українське товариство ім. акад. Сахарова. Ключовими напрямками обговорення стали не лише драматичні події останнього часу в Україні, а й історичні передмови, зокрема тра-

диційно загарбницько-імперської інтереси Росії, що проявилися у її війні проти суверенної України, а відтак, власне, проти всієї Європи і світового порядку. З огляду на це зазначалося, що чинна влада в Україні без належної уваги до нових ідеологічних засад державотворення, без чітко сформульованої національної ідеї як програми дій у межах «Стратегії-2020» не зможе підняти на належний рівень патріотично-виховну роботу ні у ВНЗ, ні в спільноті.

Стратегія розвитку України повинна передбачати побудову національного, духовно-інтелектуального, демократичного, культурно-багатого, креативно-інформаційного **модерного суспільства** з активними горизонтальними і вертикальними зв'язками, інноваційно-динамічною системою вітчизняної освіти, науки, економіки тощо. Ця стратегія має забезпечити українському народові соборність як нації, а окремій особистості як громадянину – зберегти національну ідентичність, надати умови і можливості всебічної самореалізації, соціалізації та досягнення гідного рівня життя, безпеки, охорони здоров'я, відпочинку тощо. За період Незалежності чинні українські уряди певною мірою, точніше за залишковим принципом, займалися розвитком науки, освіти, культури, медицини, охорони фізичного здоров'я населення та іншими сферами, які традиційно входять, власне, в сферу т.зв. **гуманітарної політики**. Проте ця політика ніколи не охоплювала **ідеологічний спектр державотворення**, якість інформаційного простору, розвиток українськості на своїй землі, національну гордість і соціальну психологію титульного народу, його небажання прогинання перед асимілятором, природне право мати свою «рідну хату», в якій «права, й сила, і воля», де воістину можна реалізувати національну ідею.

Актуальність і постановка проблеми. У цьому контексті актуалізується опрацювання **ідеологічних засад державотворення і становлення нації**, які ґрунтувалися б на сучасних складових **національної ідеї** як платформі нової **соціогуманістичної політики України**, що займатиме центральне місце у стратегічній візії соціально-економічного, духовно-інтелектуального, етнокультурного розвитку і безпеки держави, формування її національного інформаційного простору, передавання правдивої інформації, зменшення споживацької психології, корупції, злодійства та інших форм девіальної поведінки.

Отже, вкрай потрібна **нова соціогуманістична стратегія паритетного розвитку нації і людини** як науково-прикладна основа для розробки ефективного **ідеологічного інструментарію** зміни суспільної свідомості, консолідації та «зшиття» нації в духовному, світоглядному сенсі; для правдивого інформування в українському просторі громадян про прогресивні вітчизняні та світові досягнення з різних напрямків діяльності. Така Стратегія комплексно охоплюватиме (має охоплювати) знаннево-освітній, мовно-культурний, духовно-інтелектуальний, морально-ідеологічний вектори життєдіяльності держави в національно-патріотичному, інтеграційному та цивілізаційному вимірах. Іншими словами, вельми на часі є новий **соціогуманістичний підхід до буття нації**, яка віками пригнічувалася, а нині переживає небезпеку свого духовного ренесансу, державного розвитку через не тільки гарячу кроваву, а й інформаційну, енергетичну та іншу війну.

Виклад основного матеріалу. В творенні новітньої історії України відбулися кардинальні зміни, які вимагають глибокого і всебічного розгляду всіх сегментів національної безпеки, що загострилися в умовах затяжної агресії Росії, її загарбницької, кровопролитної та асиміляційної політики.

Чи лише гібридність є домінантою сьогодишньої війни?

Вперше Україна за 23 роки зустріла день своєї Незалежності у війні. Знову, як під Крутами, нищиться генофонд нації. Україна спливає кров'ю героїв. У вогні міста і села. Це ми всі буцімто знаємо. Але досі боїмося конкретизувати **важливі та основоположні** першопричини кривавого насилля, що мають певну традицію: а) сьогодні у цій війні рашизм знову виступає проти Української Національної Ідеї (УНІ); б) чомусь досі ці криваві масакри цвіту нашої нації не називаємо «**російсько-українською війною**» зі всіма відповідними історично-аналітичними та морально-правовими викладками; в) натомість не нами розв'язану бойню **інтелегентно** загортаємо в папірчики т. зв. **гібридної** війни, і, зосередившись на її видимих наслідках, вочевидь, втрачаємо присутнє, стратегічне, котре конче потребує уважнішого та глибшого розгляду. Адже оминаємо символічність **двоголового мутанта** як **розпалювача** не одного кровопролиття, його традиційну захланність, жорстокість і **роздвоєність психіки**, яку нормальним розумом, звісно, «не понять».

У цьому контексті відразу зазначимо принаймні **три** моменти. **По-перше**, ця війна скинула маску багатовікової «братерської любові» російських імперій до українців, пролиту кров від якої нащадки наші навіть при їх бажанні заледве чи зможуть пробачити. Водночас ми, сучасники, ще не усвідомили, що розгул братнього лицемірства, замилювання очей світові почався не тепер, – не з гібридної війни як «схрещення» сучасних тактичних **методів і засобів** її ведення (зелених чоловічків, чеченців, сепаратистів зі стертими номерами російських «градів», «буків», масмедійної брехні), а з **спадковості** українофобій роздвоєного мутанта (від колишнього царського до нинішнього), яка має **спільну історично-імперську генезу**. Вона почалася з творення імператрицею Катериною 11-ою Новоросії, різаниною українців Батурина, з більшовиків-організаторів Донецько-Криворізької та інших республік у період боротьби з УНР та аж до сьогодишньої анексії Путіним Криму, творення «народних» республік у Донецьку, Луганську чи деінде. Несправедливість, імперські зазіхання та кров невинно убієнних тягнуться з загарбницьких претензій ненаситного імперського мутанта, які алегорично акумулював Крилов у цинічних звинуваченнях вічно голодного Вовка до наївних: «Ты виноват уж тем, что хочется мне кушать!».

По-друге, анексія Криму свідчить, що Україна стикнулася не тільки з **рашизмом** як сучасним проявом агресивного російського **фашизму**, який почався далеко до **італійського**. Військова ескалація, переслідування татар, українців дедалі більше переконують про наступ **нацизму** як **нової форми державно-церковної** буцімто **всеслов'янської ідеології «русского мира»**. Ба більше, якщо Путін веде війну танками і «калашами», то поперед них цей «мір» воює духовно-інформаційно за свідомість, інтелект і душі людей. Він добре усвідомлює, що природа коренів слів «свідомість», «совість» – спільно-інформаційна (відомість, вість). І якими цінностями він начинить душі, такими будуть свідомість і совість нинішніх та прийдешніх московитів щодо «подавляющей поддержки» Путіна у війні з Україною чи з будь-ким «ненашенським», якого треба задля панування великоросів (знайоме – *Ubersmenschen*) зросійщити, асимілювати, знищити. Отож, показники такої підтримки, в т.ч. анексії Криму, закладені ще предками, які свого часу також анексували Київську метрополію Помісної церкви, вкрали наше ім'я.

По-третє, нині **небезпека** з Москви загрожує не лише Україні, а і **світовому порядку та міжнародному праву** взагалі. Основні фактори цивілізаційного порядку – це не тільки ринкова економіка, матеріальний добробут, а й верховенство права, цінності, розумна організація, професіоналізм, гуманізм, правдива інформація задля життя, безпеки і прогресу. Проте Москва стовідсотково використовує **інформаційну**

війну для зловмисного маніпулювання свідомістю довірливих через «дези» дорого оплачених мас-медій, потужно і цілеспрямовано обдурюючи світ, тотально обстрілюючи Київ і українство назагал.

Все це змушує шукати **систему координат** національної безпеки України на **мапі світу**, оголосити внутрішню і міжнародну **інтелектуальну мобілізацію** для локалізації сучасних небезпечних викликів людству, зокрема такого важливого духовно-інформаційного елемента в **надбудові** держави як **ідеологічне її забезпечення**. **Духовно-інтелектуальні еліти нації** саме зараз мали б звернути увагу вітчизняного загалу і світової громадськості на небезпеку ідеології як нацистської **брехні**, що знову вкинута Росією в світовий **інформаційний простір** для виправдання анексії Криму, звільнення «унижених» Київською хунтою великоросів, збиття «посланцями» Росії цивільних літаків з дітьми на сході України, нахабного прориву через кордони суверенної країни, порушуючи міжнародне право, «гуманітарних конвоїв» тощо. Допомогти політикам світу активніше реагувати на брязкіт новою зброєю постімперського неофюрера, зрозуміти, що українці, програючи **інформаційну війну**, програють все: мову, освіту, культуру, молодь, економіку, армію, вибори, територію, врешті, національну ідентичність і майбутнє. Навіть не зможемо показати, наскільки **провокаційним** є шантаж Путіна щодо 10 денного взяття Києва, введення військ у країни НАТО, навіювання ним страху нових воєн як предтеч третіх світових. Висвітити **нищість** Путіна як політикана, який, святкуючи анексію Криму, не проронив ані слова **каяття** за депортацію його попередниками корінного **кримськотатарського** народу, що тільки завдяки **Незалежності** України зміг повернутися на рідну землю. Хоча б заради об'єктивності згадав зобов'язання країн світу, в т.ч. і Росії, захистити згідно з **Будапештським меморандумом** цілісність і суверенітет буцімто братньої безядерної України.

Отже, в інформаційній війні ми, українці, не повинні програвати, а **більше ніж хто**, маємо повне право й можемо з найвищою вірогідністю попередити світ про **низку вельми небезпечних речей**. **По-перше**, після короткого затишшя нам знову нав'язали війну не так гібридну, як загарбницьку з великою **традицією зловісної** тягlosti (**спадковості**) російських імперій, незалежно, чи то вони були царськими, білими, червоними, православними чи атеїстичними. Вони одвічно агресивні, особливо щодо України, криваво-ненаситні до її еліт, нищення мови, визвольних ідей та цинічно-брехливі перед світом. **По-друге**, нам історія надала шанс прорватися з новими **смыслами** визвольної боротьби на **світові** простори за умов дефіциту традицій звільнення народів і народностей з-під неослабного багатівкового ярма російських імперій. Фінляндія, Польща чи Прибалтійські республіки не рахуються. Їм пощастило, їх оминуло жажіття **довготривалого зросійщення**, в них не встигли розвинути вороги Незалежності – орденоносні манкурти, ностальгійні п'ятиколонники. Тому їхній досвід – надто ексклюзивний. І, нарешті, **третє**, чи не **найголовніше**. Путін найбільше боїться українського **Майдану**, аби він не набув широкої **соціалізації** в Росії, а постімперська дерадянїзація «совецкого человека» не заблукала в простори республік колишнього СРСР та не **деїмперіалізувала** основну спадкоємницю світового зла – нинішню Російську Федерацію. Тому вчепилася зубами в Україну та їх не розчіплює, бо знає: без Київської Русі, Помісної церкви, без України немає імперії. Реваншисти воюють не за «обижених русскоязычников», возврат їхнього легітимного президента, не за Київ як самостійний суб'єкт, а за перетворення його в колоніальний об'єкт та девальвацію «Золотих воріт» як індикатора вільної комунікації суверенної України зі зовнішнім вільним світом, минаючи Росію.

Сусідів не вибирають

Проте нам самотужки на воротах **не вистояти**. Імперія шалено наступає і поневолюватиме нас далі. Це з одного боку. З іншого – сусідів, на жаль, **не вибирають**, з ними треба домовлятися, жити і виховувати молодих патріотів для захисту українськості. А найкращий захист – це завжди бути готовими до **бою з агресором!** Тому ідеологія нашого інформаційного простору повинна фокусувати увагу, що **українськість** можна зберегти, коли разом з цивілізованим світом будемо її **захищати**, а, захищаючи, в співжитті та колективних волі, діях – **деїмперіалізуємо Росію!** Адже позбутися гітлерів та їхніх послідовників – це видима і тимчасова частина процесу перебудови картини світу. Для **сталості** розвитку **демократії** нації треба **переродитися**, а державі соціально-психологічно, духовно-морально **деїмперіалізувалися**, як це вчинили Німеччина, Японія після війни. Це глибокий і важкий процес, недарма Німеччині ще й зараз важко не робити з сучасною Україною так, як вона в 1939 році вчинила з Закарпатською. Це означає, що, перебудовуватися треба насамперед **світоглядно**, тобто **деїмперіалізуватися** в плані: а) традиційно-зверхньої політики т.зв. «старшого брата» щодо сусідніх українців, білорусів, а насправді їх русифікації, хоча вони набагато старші самодостатні народи. Не згадуватимемо вже тотальну асиміляцію малих автохтонних народів Півночі, Сибіру тощо; б) геополітики на кшталт «Москва – третій Рим», новий «Русский мир», Митний союз тощо. Отже, без каяття, спокути і духовно-ментального переродження рецидиви імперії зла неминучі. Водночас даремні сподівання Європи, що російський ведмідь пазурами застрягне в тілі України і більше не хотітиме свіжати.

Без усвідомлення світом цього, а відтак необхідності спільної **деїмперіалізації** Росії на шляху до цивілізаційного розвитку, важко гарантувати Україні цілісність та суверенітет, свободу вибору вектора євроінтеграції, приєднання до колективної безпеки держав, допомогти консолідувати соціум на фундаменті національної ідеї як належній ідеологічній духовно-інтелектуальній основі державотворчих процесів. Корінна нація не зможе зберегти **українськість**, культурні **цінності**, мати **перспективу розвитку**, коли вона не на **чужій**, але не **своїй** землі – **упосліджена**. Ба більше, коли імператив ідеологічного забезпечення розбудови єдиної соборної національної держави **відсутній!** Коли їй конституційно забороняється мати **єдину** державну ідеологію, бо в Німеччині це, мовляв, призвело до нацизму. Але в Україні це веде до її виродження, а не духовного відродження. Вона не в стані захистити українське ні в Україні, ні виконати мінімальне завдання свого Гімну – запанувати «в своїй сторонці»; не може реалізувати свою **соціогуманістичну ідею** – **бінарного захисту і людини, і нації!** Йдеться не про так звану «радянську людину» чи «єдиний советський народ (читай – штучне творення російської неоімперії), а про український народ і людину в суверенній державі – не на **чужій**, але не **своїй** землі. Коли світ зрозуміє ці слова нашого Пророка?!

Сподіваємося, що наша влада, нарешті, зрозуміла, що без **ІДЕОЛОГІЇ**, без належної уваги до **УНІ** як сегменту **соціогуманістичної** політики і надання їй належного місця у гуманітарній реформі в межах «Стратегії-2020» не **реанімувати** ні вже **отруєних радянським соцреалізмом**, ні **виховати** в патріотичному дусі **молоть**. Без української ідеї в національному просторі домінуватиме не тільки окупант, його антиукраїнська пропаганда, семіотика пам'ятників, назв вулиць, чужа одержавлена церква, слово неправди і образ українства, а і не матимемо чіткого **концепту** державної боротьби з цим злом. Ефективність духовно-інтелектуального супроводу державотворення в Україні, власне, в тому, наскільки українській еліті вдасться **дерадяннізувати** суспільний загаль, оперативно попереджувати про небезпеку проявів

великоросійського шовінізму та сучасного нацизму світ, що, на жаль, переважно **байдужий**. Наша наука, ідеологія, розвідка, прогнози мають діяти на **випередження**, а не у відповідь на факт **захоплення** наших земель, палких, але надто прозоро-передвиборних закликів щодо референдуму про вступ до НАТО. Адже, будучи при владі, нічого не зробили для вступу до колективних міжнародних систем оборони, підготовки обіцяної контрактної армії, подолання корупції; навпаки, нареклися – Україною, її ідеєю, філософією та релігією. Задля здобуття булави йшли на будь-яку аферу – навіть на підписання провального договору, що відчинив Путіну українську браму. При облозі Батурина Україну також зраджували, видаючи ворогові потаємний хід оборонців заради особистої кар'єри.

За умов, коли всі до виборів вдавані патріоти готові мити ноги виборцям, а після про це начисто забувають, втрачається довіра; коли в Україні злодій закликає народ «ловити злодія!», а сам краде і грабує, нелегко перед світом актуалізувати й активувати дискредитоване більшовицькою пропагандою гасло: «**Люди, будьте пильні!**». Саме ним комуністи брехливо зомбували людство у час холодної війни, буцімто остерігаючи його від **небезпечних янкі**, хоча самі **готувалися до третьої світової війни**. Тому нині Україна, борці Майданів, герої Небесних Сотень і АТО найбільше мають право **нагадати** світові, що застереження лунали **чорною неправдою** саме від тих, хто при зародженні фашизму **був в змові** з нацистами, творив нового «советского человека», спекулюючи ідеологемами побудови світлого «коммуністического будущего». В ім'я цієї фарисейської буцімто **інтернаціональної**, а насправді сатанинсько-хитро замаскованої задля **світового панування імперсько-російської ідеології** було знищено мільйони невинних людей. Нині ж її спадкоємець – «гуманний» сусід – знову «миротворит» і «бдит» в Чечні, Грузії, Придністров'ї, а під маскою борця за федералізацію України, статусу особливих територій хоче її по шматках окупувати й асимілювати. Не янкі, а москалі, як попереджав наш Пророк, чужі злії люди, які й у 3-тньому тисячолітті роблять лихо з нами. Не Вашингтон, а Москва розстрілює Незалежність України. І нема на то ради без відповіді: чи є **незалежність** країн, окрім Китаю, які **межують із Росією?**

Національний ідеал досягається швидше з Провідником

У час проголошення нашої Незалежності у нас не було ні свого Гавела, ні Бальцеревича, ні Бразаускаса. Не спішив прийти і наш Вашингтон зі своїм правильним законом, Мойсей також десь затримався. А лідери, що поспішили прийти, розтринькували награване, браталися і бачили щасливі сні у «вічній дружбі» з Москвою. Нас заколисали міфами про міністрів, з яких щоденно в Кремлі питають: а що **ти зробив** для України? Тепер виправдуємося тезою: ніхто, мовляв, не сподівався, що Росія може вдарити нам в спину. Ніхто, окрім **подвижників УНІ** та простого **люду**. Але чи ми їх чули? Хоча подвижники не були «озабоченими» оуновцями (убеєнівцями, до чого нас привчала більшовицька пропаганда), а виваженими східняками (яких нам також протиставляла та ж сама імперсько-брехлива пропаганда). Йдеться про видатних харків'ян Юрія Шевельова і Миколу Хвильового. Перший без вагань назвав **трьох** найбільших ворогів реалізації Ідеї нашої державності: Москва, український провінціалізм і кочубейство. Другий вказав чинники та шляхи втілення національної ідеї: «Даеш інтелігенцію!», «Геть від Москви!» і «Даеш Європу!». (Хоча Президент Порошенко у ВР під час підписання Договору про асоціацію з ЄС скромно лише зараз згадав останнє гасло з триптиху дорожньої карти). Я не говоритиму про застереження Митрополита Андрея Шептицького, які він зробив після його звільнення з московського полону. Рефлексії цих та багатьох інших

авторитетів **ніколи** не втрачали своєї актуальності. Щодо суспільного загалу, то у моєму рідному карпатському селі Мшанці давно загальновідоме прислів'я: Пес небезпечний спереду, кінь – ззаду, а москаль – зі всіх боків. А Котляревський, якому в ц. р. виповниться 245 років від народження, устами головного героя «москаля-чарівника» Михайла Чупруна хіба голосно не попереджав усю Україну: «З москалем знайся, а камінь за пазухой держи»? А хіба не було негативного історичного досвіду нехтуванням армією в період УНР? Хіба тоді українські соціалісти не вважали, що в щасливій федерації з братньою Росією будемо творити світову пролетарську революцію і армії, мовляв, не треба?

Здавалося, змінилися часи на краще і ми любувалися просвітком Єльцинської демократії. Нібито нафтодолари змінили Росію. Ні, вони допомогли їй озброїтися, але не дали збіднілому народові стати на рівень з цивілізованою Європою. Знову даються взнаки слова-прощання і безнадії поета: «Прощай немытая Россия, Страна рабов, страна господ, И вы, мундиры голубые, И ты, послушный им народ». Але це, мовляв, характеристика внутрішнього стану країни, як нещасної Батьківщини ліберального поета-патріота, що з сумом її покидає. Однак, чому ж забуті слова Франка щодо зовнішньої характеристики Росії як імперського загарбника та асимілятора, в якого вічно на умі те, що на язичку сучасного ястреба Жириновського: «Россия **там, где ступил сапог российского солдата**»? Ескалація венних дій на сході України показує, що не знецінюються слова Генія: «Багно гнилее на сході Європи Покрите цвіллю, зеленю густою! Розсаднице недоумства і застою, Росіє! **Де лиш ти поставиш стопи** – Повзе облуда, здирство, плач народу, Цвите бездушність, наче плісень з муру. Ти тиснеш і кричиш: **Даю свободу!** Дреш шкуру й мовиш: **Двигаю культуру!** Як не січеш, не б'єш, в Сибір не шлеш, То мов опир із серця соки ссеш, Багно твоє лиш серце й душу дусить. Лишь гадь і слизь росте й міцніє в тобі; Свобідний дух або втікати мусить, Або живцем вмирає в твоїм гробі!» (виділено мною – **С.В.**). Традиційно як російські царі, імператори, комісари, генсеки, так і сьогоднішні президенти, аби відвернути увагу суспільного загалу від внутрішніх проблем, знову будять у власному народі психологію дикої орди, намагаючись переключити її лють на зовнішню агресію, на покорення, пограбування і придушення свободи інших народів. У цьому контексті незабутній оптимізм Василя Симоненка, який він адресував катам свободолюбивого українського народу, в гарячих жилах якого «козацька кров пульсує і гуде!». «Народ мій є! Народ мій завжди буде! Ніхто не перекареслить мій народ! Пошезають всі перевертні й облуди, І орди завойовників-заброд!».

Не знаю: були відомі ці патріотично-елітарні застереження нашої т.з. самозваній еліті? Але про них слід було пам'ятати у час підписання газового договору в Москві з Путіним в 2010 році, Харківських домовленостей у 2011, при відмові підписати у Вільнюсі євроінтеграційну Угоду з ЄС в 2013-му, при перемовинах із студентами обуреного Євромайдану, при прийнятті рішення щодо їх побиття і злочинних розстрілів, втечі злочинців до Росії та їхніх ростовських зрадницьких телезакликів – захистити «униженных» російськомовних від «бендеровцев», київської хунти. А, може, **скажете ви**, якби Євромайдан дослухався проф(ф)есора, то не було б сьогоднішнього кровопролиття? **Було б (!)**, бо все це заздалегідь і не в Україні планувалося! А закликати Путіна **допомогти армією** – це наївне окомилування. Армія Росії завжди готова «допомогти» не тільки нам, а і Молдові, Польщі. І жириновські віддавна прагнуть випрати онучі біля берегів Англії. І це треба конче знати і всім, хто так маніакально хоче булави, що лише **в собі** бачить Україну. Те, що не «усьо пропало» за їхнього керівництва Україною, - заслуга суспільного інтелекту нашого народу, який у потрібний час виявлявся мудрішим за т.з. національну еліту.

Це черговий раз було продемонстровано на президентських виборах 25 травня ц. р. Про це нам не треба забувати і під час наступних парламентських виборів 26 жовтня. Чи і без законів про люстрацію чи очищення влади суб'єкти названих подій достойні, аби їх **знову не тільки обирати, а й їхні чисельні портрети** «прикрашали» наші вулиці й будинки?! Очевидно, що важко дочекатися адекватної самооцінки від кандидатів у народні слуги, але нації давно пора домовитися щодо критеріїв їх оцінки.

Потрібна ідеологічна складова стратегії державотворення

Україна не може прокидатися лише під час **виборів та вибухів** агресивного сусіда. **Так далі жити не можна!** Потрібні стаєри, а не бігуни на короткі виборчі дистанції; керівники-мислителі, що бачать націю в триєдиному Шевченковому вимірі: минуле, сучасне і ще ненароджене майбутнє. Ми повинні опрацювати довгострокову **систему ідеологічного духовно-інтелектуального супроводу державотворення в Україні** за умов потенційних викликів. У нас немає стратегії розвитку загалом і її **ідеологічної** частини зокрема. Наших лідерів вистачає лише на регіональний крик, піар, але не на серйозний розгляд ідеологій державотворення в Україні, на панукраїнські проекти безпеки по всьому **периметру** пограниччя.

Дозвольте вас спитати: про що говорив наш сусід із Угорщини при підписанні Угоди про асоціацію України з ЄС 16 вересня в Брюсселі? Про небезпеку українських **націоналістів!** Чому така амнезія пам'яті на криваві дії російської більшовицької імперії 1956 року в Будапешті, як і в сучасного керівництва Чехії на події 1968 року? Не українські націоналісти були винні у самоспаленні пражського студента Палаха на знак протесту проти окупації його батьківщини солодами імперії зла. Адже вони чинили те саме в Каневі, протестуючи проти продовження русифікації України цією ж імперією. То чому ж нині серед чеських національних лідерів немає Масарика, Гавела, які розуміли б боротьбу українців за свою незалежність, в т.ч. і енергетичну? Хіба вони на власному досвіді не переконалися, що «націоналістів», особливо піарних, часто-густо засилає сама імперія? Заслані патріоти завжди «допомагають» Україні войовничо-показовим криком. Замість того, аби у всеукраїнському масштабі мудро використовувати Довженківську формулу розбудови **національної** держави: «Якщо націоналізм – це любов до Батьківщини, то я – націоналіст!».

Таким чином, нарешті, варто поставити знак оклику на націоналізмі як патріотизмі та символі ідеології боротьби поневоленого народу за свою ідентичність. Хто в Європі, на сході України чи у світі може нам при цьому доректи?! Україна – одна і єдина. Вона **соборна, українська і гідна людини і нації!** Я далі спинятися на **складових** цієї **Великої стратегічної національної ідеї**, на якій, до речі, вже не раз наголошував. Але ми вдень і вночі повинні повторювати: **без соборності немає незалежності** України, і навпаки. **Не може бути вільною людиною, коли підневільна її нація!** Не можна людину розглядати «**поза рамами нації**». Саме про це Франкове застереження не забували в УПА під час національно-визвольної боротьби. Вони не кричали: **ми – націоналісти**, а боролися під гаслом: **«Волю людині! Волю народам!»**. Вони не забували і про соборність України: чільну посаду в УГВР займав виходець з Полтавщини – Кирило Осьмак, а не, скажімо, Роман Шухевич.

На жаль, праці з проблем збереження **соборності** України, національної автентичності, бінарного захисту **і людини, і нації**, розробки **соціогуманістичних стратегій і тактик її розвитку**, в т.ч. систем ідеологічного забезпечення, організації національного інформаційного простору, майже ніколи **«так, як треба»** не читалися урядовцями, депутатами, особливо тими, що нарекли себе лідерами, елітою нації, «командою» однодумців. **«Докомандовалися», що і армії не стало.** Ні у вишах, ні в

«Знанні», ні в «Просвіті» **лекції** з ідеологічних засад державотворення в Україні не читалися і не читаються. Шкода, бо, як казав Шевченко, «якби ми вчилися так, як треба», то не тільки «була б мудрість своя», а давно мали б національну державу, соборну демократичну Україну, врешті, були економічно і безпеково інтегровані у вільне європейське співтовариство під **євроатлантичним захистом!** Соборність, єдність – це наш самозахист!

Матимемо Україну, якщо її захистимо!

Звісно, в час, коли стріляють, вбивають, треба думати про зброю, окопи і бомбосховища, а не багато говорити про ідеї. Але події АТО свідчать, що про ідеологію як духовно-інформаційну зброю і захист нації не слід забувати. Ба більше, треба було б про неї дбати з самого початку Незалежності, а не говорити: мовляв, національна ідея не спрацювала. Прикро, адже коли мова заходить про УНІ на форумах, то в моїй практиці й теперішні мудрагелі зловмисно запитують: чи є **українська Ідея?** В Америці буцімто її нема і непогано живуть. Я відповідаю, що в США при в'їздах навіть у зовсім малі географічні пункти висить бігборд: «Люби Америку або забирайся геть!». Я так відповідаю, бо це запитання зі сфери, яку називаю – **антиукраїнський інтелектуалізм.** Його представники зловмисно ставлять, бо себе вважають геніальними «мальчиками і дівочками», не для того, аби справді **додаково** про щось дізнатися, а щоби з'ясувати, за Ільфом і Петровим, наскільки доповідач «сукин сын», володіє матеріалом; **ошелешити** його інтелектом і широтою мислення, посіяти **недовіру і зробити обговорення маргінально-містечковим, ксенофобським, а учасників – нетолерантними націоналістами.** А відтак – УНІ дискредитувати перед світом, звести її до техніцизму, модернізації економіки, реформ і «жолудкових», за Франком, інтересів.

Заради Бога, не спекулюймо хитромудрими порівняннями України з Америкою. В Україні нагально-насушне гасло часів **Гарібальді:** ми здобули Італію, а тепер творимо італійців. Воно актуальне на рівні тонких соціально-психологічних, духовно-моральних механізмів людини, її виховання, патріотизму, мотивів поведінки; допоможе не називати в Україні уряд, його політику – проукраїнськими, а зробити їх справді **українськими, а нас – українцями** – не буковинськими чи галицькими, знову за Франком, а соборними! Ми лише зараз покриваємо труни своїх воїнів національним прапором, а в них – загниваючих капіталістів – це давня традиція. В українському соціумі «працездатні» як нові, так, на жаль, і старі гасла: «Свій до свого по своє», «Гроші – в руки своїх», «Знання, інформація і рух (чин, дія)», «Україна – єдина», «Все для перемоги» і т. п. Дивімося не на країни старої Європи, не на федеративність Німеччини чи Швейцарії, а на держави, що розвиваються. Хіба в Китаї немає ідеї: «Системи різні – країна одна!» чи тактичних гасел на кшталт «Хай розцвітають тисячі троянд!», «Вогонь по штабах!». Звичайно, сюди з натяжкою на демократію вписуються дії Китаю щодо Гонконгу, але важко їх екстраполювати на Тибет. Треба не лише змінити обличчя, а якісно трансформувати систему. Аналізувати не лише структуру і функції системи, а і емерджентність як третю якісну характеристику відповідності двох щойно названих складових системи.

Наші західні сусіди поляки наприкінці минулого сторіччя імплементували ідею: «Зробимо Польщу Польщею!»? Однак у них, на відміну від наших Президентів, не було сумнівів щодо спрацювання при цьому національної ідеї, йти чи не йти в ЄС, НАТО, яку Польщу будувати? **Вони на неї працювали, а не крали і вивозили накрадене!** Вони вчасно зробили люстрацію. Визнаймо, що неналежна науково-прикладна увага керівництва до ідеологічних засад державотворення в Україні

певною мірою спричинила те, що ні світова, ні вітчизняна еліти **не справилися і не запобігли** кримському повторенню долі Судет, загрозам цинічної демагогії рашизму щодо федералізації України, примиренню (чи остаточному замиренню, на що розраховує Москва) з реваншистськими умонастроями неонацистів «русского мира».

Сьогодні ми твердо повинні бути переконаними, що **матимемо Україну, якщо її захистимо!** Це гасло маємо закарбувати навечно і в такому патріотично-виразному та пріоритетному звучанні, як воно було на вустах і серцях упівців – **Здобудеш Україну або загинеш у боротьбі за неї!** Альтернативи цьому немає, бо на кону життя або смерть нації. Отож, захист має бути всебічним, комплексним і, головне, **євроатлантичним** в плані не тільки спроможності збереження територіальної цілісності країни і суверенітету держави, а й національної ідентичності українців, їхнього мовно-культурного, інформаційного простору, усунення постімперського тиску, недопущення торговельних, газових чи інших війн. Гарантії мають поширюватися на духовно-інтелектуальну, економічну, енергетичну, військову безпеку України, яка добровільно позбулася третього в світі ядерного потенціалу за умов, що чи не кожен із сусідів намагався відірвати шматок її землі, асимілювати українців, а вони на них з загарбницькою метою не нападали. Незважаючи на це, ніхто з сусідів у минулому не захищав спротив українства агресії як свою боротьбу, як боротьбу «за нашу і вашу свободу», хоча такі гасла висував. Пілсудський обіцяв його Петлюрі, але Україна отримала «пацифікацію». Нині, нарешті, Європа зрозуміла, що українці в боротьбі з російським агресором відстоюють свободу не лише для себе. Шкода тільки, що якби таке розуміння відбулося раніше, то навряд чи говорилося б сьогодні про гібридну війну в Криму чи на Сході України. Хоча роздвоєна голова орла за імперською ідеєю Росії символізує, що одним неситим оком він безперервно зазирає на Схід, а другим – на Захід. І нині задля тяглості російських імперій царський орел «зорько бдит» під музику гімну колишнього СРСР, хоча слова вже тричі переписувалися відповідно до вказівок кремлівської управлінської кон'юнктури. Але західне його око жмуриться, бо в близькому зарубіжжі «кое-кто уже за бугром» і за ним не угледіти. Тому Україну утримають у кігтях будь-якою ціною, навіть кривою.

Національна ідея – основа ідеології державотворення в Україні

Українська національна ідея – це своєрідний комплекс вірувань і духовне кредо народу, квінтесенція патріотичних почувань, національного світобачення та усвідомлення державної незалежності, суверенності її інтересів; це концепт-конструкт духовно-інтелектуального потенціалу нації – тобто людей-державотворців і співгромадян, які, спираючись на минуле, мобілізують творчі сили та здобутки сучасні і майбутні, на становлення і консолідацію українського народу як єдиної політико-етнічної спільноти і цілісної одиниці світового співтовариства, що наближає національний ідеал до найвищих досягнень людства в різних сферах розумної його життєдіяльності на шляху прогресу і добробуту.

Реалізація інноваційної, інформаційно-просторової моделі розбудови національної держави, її євроінтеграційних намірів та розробка належної соціогуманістичної стратегії розвитку диктують потребу опрацювати систему ідеологічного забезпечення державотворення, яка ґрунтуватиметься на загальноукраїнських інтересах, акумульованих такими пріоритетами національної ідеї (УНІ) – **Україна: соборна, українська, гідна людини і нації.**

Визначаючи пріоритети стратегічної Ідеї України, наголосимо, що:

- **соборна** – це не лише географічні, територіально-просторові атрибути, а **соборна здатність** нації разом ефективно **творити українську державу** за допомогою **консолідації** сил усіх громадян, що в Україні та поза її межами проживають; це – духовна **єдність** народу на своїй землі. Лише таке розуміння соборності допоможе сформувати єдиний національний економічний, мовно-інформаційний, культурний, релігійний та інші простори, аби допомогти всім українцям, незалежно від місця проживання, усвідомити себе **соборною державоцентричною нацією**. Це особливо важливо для формування українського соціуму **як спільноти**, в якій діють **доцентрові** (соборні) і **відцентрові** (регіональні, українофобські) **сили і поля впливу**. Отже, соборність – це не лише інтеграція економік регіонів, а й консолідація народу на рівні патріотичних, духовних і морально-психологічних характеристик, внутрішньо притаманних людині, її свідомості та ментальності. Феномен соборності України – це її цілісність і керованість, ціннісні вектори прориву на світові простори, а не ідеологеми розриву і поділу населення на сорти, регіони і ринки збуту продукції. Насамперед це **національно-свідома синергійність** діянь людей як ознака організованої спільноти, як духовно-інтелектуальна **соціальна** «молекула», яку не можна розривати без втрати її якісних характеристик, як не можна їх зберегти без вирішення **проблем** культурно-інформаційного середовища та простору;

- **українська** – відкидає підкинуте шовіністичне гасло «Україна лише для етнічних українців», але має на увазі формування стереотипів, що позиціонували б Україну у свідомості всього населення держави як «рідну хату», як дім нації, котрий слід розбудовувати на спільних духовних цінностях, патріотичних почуваннях, інтелектуальних та культурних кодах та ідеалах українського народу, на притаманних йому традиціях, нормах і правилах поведінки, на інноваційних засадах модернізації національної економіки та політики держави відповідно до нових завдань, економічних укладів, національних інтересів і сучасних викликів. Крім того, цей пріоритет визначає необхідність збереження українськості, використання нових чинників національної ідентичності, що вирізняють український народ як окреме самодостатнє утворення, котре має всі ознаки нації: власну землю, питому мову та своє світобачення, лише йому притаманне, яке у глобальному вимірі гідне поваги серед світової мозаїки культур. Аби зберегти свою автентичність, українцям нікуди виїжджати, вони вдома, на обітованій землі;

- **гідна людини і нації** – передбачає створення належних соціально-економічних, екологічних умов окремій особистості шляхом не лише піднесення рівня матеріального добробуту, європейських стандартів життя (до яких нація поки що не «дотягує»), але і духовних, ментальних можливостей самореалізації, спілкування, національно-творчого середовища, яке поза «рамками нації», за Франком, поза національною ідеологією ні створити, ні зберегти нереально. Складові ідеї нації, що ослаблена імперським етно-інтелектогеноцидом, повинні нести не лише всі компоненти розвитку, а й мати певні пріоритети свого духовно-культурного піднесення щодо соціогуманістичності поступу, червонокнижного захисту мови, культури, інформаційного простору, державотворчої семіотики тощо.

Пріоритети соціогуманістичної парадигми розвитку

Побудова Стратегії розвитку України на засадах сучасних складових УНІ передбачає, найперше, аналіз існуючої ситуації у державі, виявлення ключових загроз та протиріч, що не дозволяють запровадити таку ідеологічну основу державотворення вже сьогодні. Зокрема, визначальним має бути питання щодо націо-

нальної держави титульного народу, єдиної державної його мови, державних символів, неасиміляційних орієнтирів інтеграції, коєвітального відродження та розвитку. Тобто існує проблема створення **середовища**, адекватного для розвитку людини і нації. Необхідно оцінити геополітичні та геокультурні загрози українській нації. Зокрема, такі, як-от: галопуюча асиміляція етнічних культур в окремих регіонах країни; наголоси на сепаратизмі, федералізмі окремих областей України; нівелювання та дискредитація традиційних українських цінностей, історичної пам'яті, національної семіотики, героїв, подвижників УНІ; депопуляризація української мови, літератури, музики, кінематографу у внутрішньому інформаційному просторі країни та за її межами; нарешті, десоверенізація, десоборнізація та дезінтеграція України у цілому.

В цьому контексті потрібна довготермінова Стратегія розвитку, яка б визначала, пропагувала та захищала цінності УНІ для всіх співгромадян, передбачивши:

- визначення єдиних ідеологічних пріоритетів розвитку держави, які стали б підґрунтям націєтворення та стимулятором імунітету проти маніпулювання свідомістю українців;

- захист інформаційного простору та використання для пропагування націєтворчих ідей, культурних цінностей, традицій, звичаїв, обрядів тощо. Нинішня переважна більшість ЗМІ України передають інформаційний контент російською мовою. Україномовні канали не отримують достатньої кількості частот. Отже, привчають населення до неукраїнського культурно-інтелектуального продукту, активізуючи русифікацію і так русифікованого Східного та Південного регіонів, «доросійщуючи» Україну у цілому. Це деструктивно впливає на національні почуття, виховання патріотизму та духовну єдність українського народу, загострює геокультурні загрози для держави, провокує її дезінтеграцію;

- формування нової єдиної системи цінностей українців, яка дозволила б об'єднати народ в єдину націю (державної мови, нових зразків української літератури, музики, кінематографу, театру тощо, духовних цінностей) та дозволила б пересічному громадянину ототожнюватися і самоідентифікуватися з нацією, а не з телепропагандою героїв боїв у Чечні, Афганістані, телесеріалів про ментів та різних асоціальних суб'єктів;

- всебічний розвиток творчої особистості, формування нової української національної еліти, яка стала б для народу, особливо молоді, прикладом для наслідування, збереження національної ідентичності, ментальності народу, його історичної пам'яті, генофонду тощо.

Визначення основоположних засад української національної ідеї диктує внесення відповідних змін не лише на рівні міжнародних взаємин, а і в **нормативно-правову базу України, у стратегію національної безпеки України**. Хоча при розробці нової **Конституції України** майже кожен Президент намагається прийняти її під себе, але введена буцімто демократична норма, що "жодна ідеологія не може називатися державою як **обов'язкова**", не тільки не суголосна з попереднім записом "суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності", але і перманентно передається від одного варіанта Основного Закону держави до іншого. Ці розмиті недоречності призвели до того, що Україна досі не тільки не має ідеологічного супроводу свого державотворення і становлення нації, а й девальвовані проблеми актуалізації національної ідеї, пошуку позитивного її історичного тлумачення, наукових досліджень перспектив розвитку в інформаційно-просторовій, інноваційній моделі розбудови національної держави за умов одвічних загроз її суверенітету з боку Москви, внутрішніх суперечок щодо

евроінтеграційних намірів тощо. Фактично в Україні не тільки немає ідеологічних партій, а навіть окремі члени парламентських фракцій **парадокс(!)** виступають на боці терористів, сепаратистів та інших антиукраїнських елементів.

Це все ставить на порядок денний нагальну потребу: опрацювати систему ідеологічного забезпечення державотворення в Україні та закрити, нарешті, **спекулювання** політиканами запитанням: **ідеологічний плюралізм чи монізм, соборність чи федеративність, президентсько-парламентська республіка чи, навпаки, пропорційна чи мажоритарна виборча система?** Адже сталося так, що в Україні ні того, ні іншого немає: обпікшись на чужинській монополії тоталітарних ідеологій, зокрема комуністичній, ми боїмося доторкнутися думкою до своєї, розмаїття її сучасного ідеологічного дизайну. Можна зрозуміти німців, які заборонили не тільки нацистську ідеологію, а й, настрашені гітлерівськими маніпуляціями з проведенням загальнонаціональних референдумів, не послуговуються ними у післявоєнній Німеччині. Однак причому тут Україна?!

Таким чином, ідеться про УНІ як концептуальну доктрину і програму розвитку сучасної демократичної та вільної України, її суверене право вибирати вектор інтеграції, національних, європейських і загальнолюдських цінностей, за які віддали життя герої не однієї Небесної Сотні. Наші північні сусіди не мають ніякого права вчити нас толерантності, диктувати ідеї щодо зміни державного устрою, збереження українськості, усвідомлення власної національної ідентичності, гідності, творення духовно-культурних сенсів. Адже самі мають безпосереднє відношення до формування тоталітарних імперсько-більшовицьких ідеологій творення т.зв. "нової радянської людини", побудови світлого "комуністичного майбутнього", що призвели до нечуваних у мирний час людських жертв і трагедій; до лицемірної більшовицької ідеології «дружби народів», а насправді – імперського інструментарію зросійщення. І нині на очах всього світу, який знову намагаються обдурити «альтруїстичним» бажанням відновити історичну справедливість, насправді допомагають сепаратистам, не гребують постімперською облудливою ідеєю "обустройства России", побудови "русского мира" не тільки як механізмом «принуждения к миру» братів православних – ближніх сусідів українців, непокірних грузинів, самостійних молдаван тощо, а і як робочим інструментарієм поділу світу на мусульманський, для нацькування шіїтів на сунітів (і навпаки) в Іраку, Сирії, розпалювання арабів проти євреїв і т.д.

Духовно-інформаційна мобільність людини і нації як соціанта впровадження української ідеї

У процесах євроінтеграції важливим є забезпечення свободи руху чотирьох складових суспільного розвитку: людей, товарів, капіталів та інформації (знань, досвіду, ідей тощо). Загальним критерієм побудови суспільства інноваційно-інтелектуального типу є нарощування (або принаймні збереження вже здобутих) якісних параметрів розвитку духовно-інтелектуального потенціалу, здатного підвищуватися через механізм духовно-інформаційної мобільності та трансформуватися в належний людський капітал, що має затребуваність як на вітчизняному, так й на світовому ринках. Проте мало говориться про свободу руху, передавання та збереження рідного слова (інформації) в країнах, що вирвалися з-під колоніального ярма імперської асиміляції і далі відчують постімперський тиск. В Україні, приміром, мало чути про дискримінаційні наслідки царських імперських указів і циркулярів (Емського, Валувського) щодо заборони викладання українською мовою в школах, видання книжок, у т.ч. релігійних. Чи, скажімо, надання радянською імперією часів Брежнєва

- Сулова права батькам вибрати для дітей мову навчання, що остаточно погубило викладання української в школах тих регіонів, де сьогодні воюють російські найманці.

Водночас у цьому контексті від України євроінтеграційні процеси щораз більше вимагають інтенсифікувати запровадження сучасних високих інформаційних технологій, визнання зростаючої ролі людського капіталу, інноваційного менеджменту в економіці, актуалізують соціогуманістичну складову інтелектуально-інноваційного розвитку нації, її ідею щодо піднесення якості людського чинника та створення комфортного духовно-інформаційного, мовно-культурного, релігійного та іншого простору, збереження національної totoжності титульного народу, який впродовж віків намагалися знищити не лише за допомогою прямих указів-заборон, а й великого Голодомору як етно-лінгво-інтелектоциду української нації, різних примусових переселень і виселень, Чорнобильської катастрофи тощо.

Все це диктує, що УНІ нині повинна стати наріжним каменем і цементуючим чинником у соціогуманістичному фундаменті його державо-націотворення і виступати, як мінімум, у триєдиному європейському форматі – «Україна: соборна, українська, гідна людини і нації», який широко соціалізується, а відтак глибоко усвідомлюється на суспільному, груповому та особистісному рівнях. Формат «три складові на три рівні» – основа концепт-конструкту системи ідеологічного забезпечення державотворення українського народу, виконення його євроінтеграційних устремлінь та досягнення **національної безпеки** України для нас, живих, а, головне, – ще нерождених. УНІ – це не тільки концентрований вираз національних інтересів та патріотичних почуттів українців, а також програма консолідації дій нації щодо пріоритетного використання інтелектуально-інноваційних чинників творення модерної національної держави, побудови інформаційного, громадянського суспільства, збереження генофонду українського народу, його високої креативності та вільної інтеграції в таке ж вільне і розвинене міжнародне співтовариство.

Недаремне нами виділено Малу національну ідею «Знання, інформація і рух (чин, дія)» як частину Великої стратегічної національної ідеї. Власне, Мала ідея за умов глобалізації спрямовує продуцентів лідерської інтелектуальної власності, творчу енергію наукової молоді на: інтенсивне використання нових знань, досягнень науки, інтелектуально-інноваційних чинників створення модерної національної держави, економіки знань, збільшення інвестицій у розвиток людини, її культури та інтелектуального капіталу; побудову інформаційного, громадянського й правового суспільства, збереження генофонду українського народу, тяглості його розвитку в плані безперервного досягнення високої освіченості, креативності, духовності та моралі; зрештою, пізнання навколишнього світу, зменшення його ентропії та небезпек – внутрішніх і зовнішніх.

На наш погляд, основна мета сучасних складових УНІ – це соборно-сконсолідована нація як повноцінне, самодостатнє соціально-економічне, етнокультурне, політико-правове, філософсько-історичне середовище в системі національного інформаційного простору, який не гнітить, не розмиває totoжність народу; в ньому повнокровно функціонує традиційна система передачі знань від покоління до покоління, а, отже, виховується національно свідома, цілісна людина і ковітальна спільнота. Тобто спільнота, об'єднана національною ідеєю, самоідентифікована і здатна відроджуватися завдяки цій ідеї як синтезу державницьких, духовно-моральних та інших цінностей, зеленої ідеології, соціогуманістичній політиці, які підживлюють це середовище, розширяючи його до масштабу всеукраїнського чи навіть світового простору.

На жаль, Україна постійно відчувала, а нині в зв'язку з агресивними діями Росії вкрай трагічним чином виявляються загрози українськості. Йдеться про **знеособлення людини і знедержавлення нації** у спосіб пригнічення, уповільнення, а відтак припинення їх духовно-інформаційної мобільності як домінанти **соціального руху** інформації (знань, досвіду), як фактора самодостатності та конкурентоздатності нації, захисту сприятливого для її розвитку середовища, захисту та збереження національної ідентичності в умовах загроз глобалізаційного зодноріднення, яке в Україні має подвійну природу – залишково-імперську та невідворотно-цивілізаційну.

Запропонована соціанта ДІМ нації відображає перманентний, природний і вільний соціальний рух інформації для продовження духовно-інтелектуального життя. Цей рух здійснюється людиною (громадою, суспільством) шляхом традиційного її передавання "по вертикалі" (від покоління до покоління) як нематеріальний трансферт, водночас творчого генерування **нових** знань "по горизонталі", здобутих на рівні одного покоління (чи особистості). Якщо в першому випадку домінантна роль належить сім'ї, школі, вишам, то в другому – науці, проектно-конструкторським організаціям, інноваційній, творчо-пошуковій активності і раціоналізаторсько-винахідницькій діяльності. Прогрес відбувався з урахуванням двох основоположних складових (традицій і новацій), оптимальне поєднання і гармонізація яких забезпечує тяглість (спадковість) і модерність (інноваційність) поступу. Не приховуємо, що в Україні одна з найбільших національних меншин претендує на простір (економічний, мовний, інформаційний, культурологічний тощо) корінних народів – українського, кримськотатарського. Маску «старого брата» скинуто, Росія, ставши ворогом України №1, веде неприкрити жорстоку війну.

З огляду на це серйозної уваги потребує третій (**по діагоналі**) вектор розвитку як **рівнодійний**, власне, складений із урахуванням сили (дії, чину) двох перших напрямків (вертикального і горизонтального), формує комфортні умови для всебічного розвитку народу, себто **середовищеспроможність** нації як її **соборну здатність** вирватися на передові позиції науково-технічного, економічного, а відтак – цивілізаційного прогресу, захистити себе, зберігши вітчизняний, ексклюзивний доробок багатьох поколінь корінного народу для себе та світової культурної мозаїки. Розмита національна ідентичність применшує **середовищеспроможність** народу, яку вже віддавна за кордоном вивчає стосовно екології нова галузь науки – середовищезнавство (інвайронментологія). Адже є показники конкурентоспроможності вітчизняної економіки, її товарів, є індикатори платоспроможності населення, пропонується вивчати середовище як екологічний чинник. Але Україну чомусь зовсім не турбують суспільні – духовно-інтелектуальні, інформаційно-мовні, релігійні та інші **критерії** середовищеспроможності нації щодо відродження (передавання, виховання, збереження) **автентичних** якостей її співгромадян, головне, воєнного захисту – боездатності власної армії. Цей інтеграційний індикатор – доленосний для суверенного розвитку народу, адже відображає здатність громади (соціуму) бути **націєтворчим** середовищем (простором, джерелом, тлом) не лише в економічному, технологічному, екологічному плані, а й в духовно-інтелектуальному, мовно-інформаційному, етнічно-культурному, демографічно-ментальному, політично-патріотичному аспектах відтворення (чи відродження після колоніальної денационалізації) людини, її сім'ї, систем освіти, науки, релігії, історичної пам'яті і таке інше. Ми знову послабили увагу до війська, забули: хто не турбується про свою армію, годує чужу. Аби бачити далі, треба опертися на плечі гігантів передової вітчизняної та світової думки. Лише так збережемо і захистимо національну ідентичність, відрубність

своєї культури та не будемо слухати брехливу пропаганду щодо спільності генів із твоїм насильником.

Власне, третій вектор «по діагоналі» комплексно, у «знятому» вигляді відображає комфортні умови, необхідні для оптимізації середовищеспроможності людини (нації) зберігати як розмаїття форм своєї ідентичності, так і утримувати передові (а, можливо, і лідерські) позиції в динамічних процесах сучасного розвитку людства на рівні високих нанотехнологій, нових соціогуманістичних ідеологій, "зелених" екологій та інших сфер діяльності. Ці умови стають факторами зеленого дизайну, за якого інформаційний чи будь-який інший простір у контексті УНІ не пригнічує середовище, а співвідношення використання традиційної та інноваційної інформації адекватне потребам розвитку людини, громади і корінного (автохтонного) народу. Власне, цьому має сприяти соціогуманістична сила міжнародного права, сила бінарного захисту прав і людини, і нації, – дієва не лише для сильних світу цього, а й для ним же ослаблених націй.

Працюймо на українську Ідею

У 2011 році ми провели круглий стіл «Українська Національна ІДЕЯ ЯК ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КОД СОБОРНОСТІ НАРОДУ: ЕТНІЧНИЙ, ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВЕКТОРИ», присвячений 20-річчю Незалежності України. Обговорення цієї проблематики вже на згаданому на початку статті форумі у 2014 році не тільки підтвердили доцільність започаткованих заходів, а і поглибили вимоги проведення ідеологічно-виховної роботи у ВНЗ, підрозділах НАН України із залученням вчених, авторитетних небайдужих людей усю Україну, яким є що сказати з названої проблематики. Бажано організувати такі обговорення, інтерактивні діалоги за допомогою аудіовізуальних засобів у всеукраїнському масштабі, а відтак – організувати відповідні парламентські слухання у Верховній Раді, нарешті, прийняти Закон «Про соціогуманістичні засади ідеології духовно-інтелектуального забезпечення державотворення в Україні».

В умовах російської агресії названі обговорення є вкрай необхідними, зокрема з таких напрямків: УНІ як концептуальна основа національної безпеки і державотворення в Україні; роль національних еліт в опрацюванні ідеологічних основ державотворення та національної безпеки; УНІ в системі заходів збереження національної ідентичності, дерадянзації людини та її посттоталітарного інформаційного простору; ідеологія як чинник протидії російській інформаційній експансії та виховання імунітету щодо маніпулювання свідомістю спільноти; творення нових ідеологічних парадигм в умовах глобалізації, ренаціоналізації та регіоналізації світу; деїмперіалізація Росії – глобальне і нагальне завдання. Головне – не дати реалізувати постімперські ідеї російських політиків і українських сепаратистів – федералізувати і декомпозиціонувати Україну, а відтак її окупувати по заново відбудованій Берлінській стіні, лінії поділу якої та трагічність наслідків важко передбачити, бо вони матимуть вже не лише українське, а і світове поширення. **Почуймо Україну з її новими смислами міжнародних взаємин і вселенського миру!**

Небезпечність ситуації вимагає якнайшвидше надати соціогуманістичній парадигмі як теоретико-методологічній базі ідеології духовно-інтелектуального забезпечення державотворення в Україні статусу **світового** морально-правового імперативу, відповідної **міжнародної** юрисдикції та потужного **колективного** євроатлантичного захисту. Лише за такого широкомасштабного і комплексного розуміння національної безпеки, ґрунтового правового і належного військово-політичного забезпечення запропонованого дискурсу можна сподіватися на ефективне втілення **універсальних**

соціогуманістичних принципів захисту держав, що розвиваються, оберігти **автентичність** ослаблених імперіями народів від неприкритих гібридних **війн**, від подальших постколоніальних **асиміляційних** експериментів та шовіністичного залишково-постімперських (посттоталітарних) **тисків**, умотивованих бажанням агресивних великоросів **окупувати** світ і над ним **запанувати**.

Україна нині бореться не лише за свою свободу, за свою національну ідею, а за втілення універсальних принципів захисту народів, що відроджуються і знаходять свій шлях вільного розвитку. На щастя, ми не в більшовицькому оточенні, як були упівці, і не в ізоляції від світу. Навпаки, світ підтримує боротьбу української Ідеї проти рашизму. Час по-європейському на неї попрацювати! Проте, на жаль, нині в Україні немає нічого більш невизначеного, попри найчастіше вживаного, особливо високими політиками та урядовцями в позитивному, однак, набагато рясніше, шкода, в негативному контексті (аж до повного заперечення, мовляв, національна ідея не спрацювала), – аніж **дискурс української національної ідеї**. Прикро, бо УНІ – якісна програма наших дій, дорожня карта вступу до інституцій євроатлантичного співтовариства, проведення реформ, досягнення високих соціально-економічних стандартів життя, відпочинку тощо. Саме УНІ в матриці **соціогуманістичної парадигми** здата допомогти зберегти національну автентичність, мову, традиції, культурні цінності, створити в Україні єдину Помісну церкву, дерадянізувати людину та гармонізувати її вітчизняний простір. У соціогуманістичної парадигми – українська генеза, але потенційно її масштаб та цінність – глобально-планетарного **виміру**. Світ має зрозуміти: **Україна – не Росія**. Лише Україна через свої патріотичні Небесні Сотні і героїв АТО несе нині нові смисли буття уярмлених народів, **соціогуманістичні концепти** міжнародних відносин, що ґрунтуються на **засадах християнської моралі та паритетного, двовалентного захисту і людини, і нації**, а не на ідеологемах «обустройства» імперій за рахунок анексії чужих земель і вбивства туземного люду. Україна потребує не **паліативної**, а ефективної допомоги!

Недопустимо, щоби українська нація, ослаблена імперським етно-інтелектогенцидом, і нині через неефективність Ради Безпеки ООН, як у минулому Ліги Націй, відчувала не тільки **подвійний постімперський і посттоталітарний потужний тиск**, а і у **жалобі лічила жертви не нею оголошеної війни як наступу рашизму на українськість**. Чому адекватно не реагуємо на брехню і жорстокість агресора? Не може питання «бути» українськості в світовому розмаїтті стосуватися альтернатив життя або смерті для древнього 45 мільйонного народу через агресивність сусіда, через неефективність міжнародних безпекових інституцій. Потрібний комплексний міжнародний захист, починаючи від **правового** і закінчуючи **адекватним військовим втручанням** у міжнародні взаємини, адже у світі відбувається нищення сильними світу цього ослаблених ними же націй. Нема людей в уряді, але є молодь на Майданах, в АТО!

Аби національна ідея працювала активніше, їй треба толокою, громадою, спільнотою, всім соборним народом не лише допомагати, а й для захисту доводиться, за Шевченком, «добре вигострить сокиру». Зрушення є. Ще недавно ніхто не міг повірити, що Гімн співатиме вся Україна, а державні синьо-золоті Прапори в Одесі, Запоріжжі, Дніпропетровську чи Харкові майорітимуть рясніше ніж у Львові. Україна думає глобально, діє патріотично і разом – синергійно творить «хоч синам, як не собі, кращу долю в боротьбі». **Що їй буде потрібне після цієї нав'язаної трагедії?** Очевидно, насамперед знати та не забувати: **хто і для чого** спричинив бойню, що **робити**, аби більше кровопролиття не повторилося на нашій землі, аби у відродженні українців не спіткала точка **неповернення** до праджерел. Передусім,

ясна річ, не обійтися без серйозного **духовного очищення**, без сумлінної праці одухотвореного **інтелекту** нації, без довіри і виховання (духовно-інтелектуального, фізичного, патріотичного, військового) **молоді**, що виявилася на висоті, достойного **фінансування армії**, яка так не проявила себе. Водночас, вкрай потрібне всенародне розуміння, що в унітарній державі без науки, знань, культурних цінностей як основи УНІ не сконсолідувати соціум. УНІ – універсальний символ і механізм **єднання, соборності й націєцентричності**, це життєдайна соціогуманістична ідеологія державотворення в Україні, її прориву на світові цивілізаційні простори.

Українцям не стати ні патріотами, ні християнами без дбання про те, аби Україна була б єдина, неподільна, а її церква – одна, незалежна ні від внутрішньої тупості, ні від провокацій одержавлених засланих церковників. Беззаперечно, належить ідеологічно укріпити **позитивні** моменти тяжкої долі державотворення: відкрити очі багатьом ще зазомбованим фарисейством спокоєчного «братерства», пропагованого Росією. Треба замислитися: чому мовчить Церква московського патріархату відносно агресивності братів православних? Тим більше, що клір, бачачи братовбивство, давно зрозумів: не браття ми – «ни по отцу, ни по матери!». А церква – совість народу – мовчить, ніби не бачить і не чує, що даремне представник Росії в ООН Чуркін «общими генами» замилує світові очі. Святі отці, будьте ще й інтелектуалами, думайте не лише про свою єпархію, її підпорядкування, а й буття людини та народу, гармонійний їх розвиток і вічність у любові!

Кредо соціогуманістичної парадигми розвитку: не дати сильним світу цього занепасти ні людину, ні її націю

Кредо є, але чи настав час для його реалізації? Обговорення воєнних дій Росії під час анексії Криму, їх ескалації на Сході України в ЄС, НАТО, ООН, особливо в Раді Безпеки, де агресор володіє правом вето, показало що фактично нині поза інструментом покарання є анексія сильним світу цього будь-якої території будь-якого народу, слабшого у воєнному плані чи не готового до захисту від несподіваного нападу ворога. Заклики до сумління агресора зупинити напад, припинити вбивати за умов, що йому дуже хочеться загарбати ласий шматок чужої території, – санкції до нього, вмовляння даремні. Тим більше, коли загарбник із часів Івана Грозного постійно бреше, виконуючи місію постійного члена Ради Безпеки, але при цьому за допомогою цивілізаційно-правового вето блокує будь-яке, навіть об'єктивно-справедливе, розумне та виважене її рішення.

Цю несправедливість можна значною мірою усунути, якщо виходити не з права сильного, а, як вже наголошувалося, з сили міжнародного права та **соціогуманістичних** засад стратегії розвитку взагалі, з нової **парадигми буття кожної нації**, що оптимально поєднує морально-націо-державоцентричність як усередині країни, так і співпрацю з європейським (світовим) співтовариством на підставі паритетного захисту **і людини, і нації**. Розробляючи дану концепцію передовсім на **культурологічній** основі, в постколоніальному просторі маємо твердо пам'ятати мудрі соціогуманістичні настанови Махатма Ганді своїй нації: я повинен залишати всі вікна і двері відчиненими, я за те, аби звідусіль усі культури світу припливали до мого порогу, але нічого не може бути таким, що збиватиме мене з ніг і повинь zalиватиме мій дім.

Широковідомий інший великий подвижник соціогуманізму, якого світ, в т.ч. Україна, не зрозуміли. Але він соціогуманістичний імператив як ідею “сім’ї” у міжнародних стосунках (за якою до найслабших ставляться з найбільшою любов’ю, а голоси сильних світу не мають морального права залишити безголосими постколо-

ніальні народи) переніс у третє тисячоліття, у національну і соціальну площину цілих народів та народностей, які прагнуть стати чи вже стали на шлях повернення до своїх духовних витоків. Це було 5 жовтня 1995 року в ООН під час виступу Папи Римського Івана Павла II з приводу святкування її п'ятдесятиріччя.

Шкода, що ні світ, ні Україна над ініціативою Папи, не застановилися. Адже культура, мова, традиції є надбанням нації, рівно ж – вони феномен загальноцивілізаційний і служать розвитку культур інших народів і націй. Ця рефлексія при-таманна сузір'ю великих соціогуманістів минулого і сьогодення, серед яких назвемо Вацлава Гавела, який, продовжуючи традицію Масарика, закликав поважати «силу безсилих». Саме Томаш Масарик говорив: я – чех, тому мушу мати чеську культурну програму, національну ідею. Право націй захищати свої ідеї чітко висловив наш Пророк Шевченко у зверненні до уярмлених Росією народів Кавказу: «Борітеся – поборете!». Коли узагальнити такі погляди, то, препаруючи їх до українських реалій, можна зазначити, як зробив Понтифік під час пастирського візиту до Києва, згадавши Володимира Мономаха: Не дайте сильним світу цього запропастити людину. Хіба наше керівництво має національні програми, проводить соціогуманістичну політику, відповідні реформи, які б якісно змінили систему, не занести ні людину, ні Україну? Тому й далі занепадаємо як нація за всіма її ознаками, слухаючи Донбас. А хто чує Україну? Лише соціогуманізація міжнародних відносин, надання їй світової юрисдикції, євроатлантичної військової захисної потуги здатні відвернути катастрофу, локалізувати зухвалість сильних світу цього силою права кожного народу, кожної людини на рівний доступ до ресурсів, можливостей розвитку та збереження своєї національної totoжності на обітованій землі.

Інтелігенція Росії та України разом із бізнесом хоча зараз мали б взяти частини відповідальності на себе, особливо щодо брехливих зловживань чинником мовного «притеснення» російського штангіста важкої категорії, що прибув у супроводі такого ж озброєння, нашим малюком, що вчиться ходити і говорити. Нам остаточно треба викинути з Конституції України табу на єдину державну ідеологію, зрозуміти ко-нечну нагальність нової соціогуманістичної парадигми **буття** української нації. Лише Україна – для себе і світу – здатна очистити від нашарувань т.зв. радянського соцреалізму заяложене слово **«гуманний» (гуманітарний)** і допомогти усвідомити парадигмальний масштаб поняття **«соціогуманістичний»** як власний **новотвір**, що має не лише **український вимір**. Не все людське – людяне. Якщо поняття **"соціаль-не"** означає **людське, суспільне**, а **"гуманне"** – **людяне**, то їх **синтез**, власне, складе **"соціогуманістичне"** як **нову якість емерджентності** (окрім структури і функцій) **суспільних систем**. Тільки **якісна** трансформація інституцій спільноти і люди-ни може пришвидшити прорив на світові цивілізаційні простори.

Лише виходячи з принципів соціогуманізму, можна розвести смисли секенд-хенівської допомоги, тобто т.зв. **«гуманітарки»** для бідних, **гуманітарної** політики держави (освіта, наука, медицина тощо), **пар гуманітарних конвоїв, коридорів** агресора, врешті, глибинну сутність нових **соціогуманістичних засад** парадигми бінарного (двовалентного) захисту та розвитку людини та нації (націй), їхнього майбуття і буття в розмаїтому світі, в якому шекспірівське «бути» для України – не награне, а архіважливе і доленосне, рівне життю або смерті. Врешті, знайти належне місце **соціогуманітарній парадигмі** розвитку в межах чинної **гуманітарної** політики України, в її уряді, який забезпечив би національну семантику ідеологічного супро-воду державотворчих процесів, аксіологію вільної інтеграції України у вільне світове товариство, а відтак ковітальне **національне і духовне відродження**. У цьому відповідь: чи є незалежність країн, окрім Китаю, на межі з Росією?

Отже, незважаючи на війну, потреби фронту, не відкидаймо комплексні дослідження теоретико-методологічної **основи** формування в Україні нової політики, яка б ґрунтувалася на універсальності соціогуманістичної парадигми **паритетного захисту індивідуальних прав людини і колективних прав нації**; водночас не виносила б на маргінес ні історію, ні подвижників УНІ, ні її сучасну реалізацію як споконвічну мрію корінного народу, що дав назву національній державі в центрі Європи. У третьому тисячолітті українці вмирають за право вільно жити на своїй Батьківщині, за національну ідею як програму суверенних дій. Окрім непоправних жертв людських життів, є втрати культурно-інтелектуальних, духовно-інформаційних цінностей, що мають екзистенційне значення для всього цивілізованого світу. І світ повинен, нарешті, проіннятися тим, що Ідея державотворення в Україні будується не на анексії чужих земель, а на гармонії соціогуманістичної парадигми **буття**, що дозволяє кожній **людині, її нації** самоусвідомити і стати реальним господарем на своїй землі.

Кожен (і не тільки українець), який міг щось зробити в цьому напрямку і не зробив, сам позбавив себе не лише вдячності, гідності та презумпції невинності, а і в майбутньому – прощення. Не уникаймо очей героїв Небесної Сотні, що загинула на Майдані Гідності. Робімо все, аби такі сотні не ставали українськими Тисячами, а відтак – Мільйонами третьої планетарної трагедії вбитих лише тому, що людство черговий раз злегковажило соціогуманістичною парадигмою розвитку. Невже не мир між православними християнами, а імперську ворожість великоросів, реанімовану, збуджену чи нав'язану їхнім неофюрером спеціально для імперського реваншу, що має велику ймовірність перетворитися на потужний потенціал розпаленого вогнища братовбивства світового масштабу, – **залишимо в спадок прийдешнім?! Віряться в інше, а саме: істинні Знання, правдива Інформація, одухотворений Розум та Інтелект у Любові** об'єднують і гармонізують все на славу Богу та розвиток України й Людства!